

NOC PLNÁ KŘÍDEL

Pavel Šrut

ČEŠTÍ
BÁSNÍCI
20. STOLETÍ

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Noc plná křídel

Pavel Šrut

1961–1962

Znění tohoto textu vychází z díla [Noc plná křídel](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel v Praze v roce 1964. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Pavel Šrut: Noc plná křídel), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 20. 11. 2020.

OBSAH

I NÁVRATY K NENÁVRATŮM	8
Návraty	9
Sny	12
Návraty k otci	13
Kamenitz – Böhmen und Mähren	15
Balíček	17
Bicygl	20
Léto 45	22
II SONÁTA	25
První věta	26
Druhá věta	32
Třetí věta	36
III STROMY	39
Pozvání za město	40
Stromy	41
Na co si pamatuji z března	42
Navečer	43
Blues J. H.	44
První zastesknutí s listím	45
Druhé zastesknutí s listím	46
Ruce mluví	47
Stmívá se nad lomem	48
Malá báseň o trávě toho dne	49
Zastavení	50
Tři kopce nad Hostýnem	51
Beskydské ráno	54
Jen suchou větev	55
IV POSLEDNÍ SOUD	56
Předjarní říkání	57
Pokřikovali vojáci	59

Malé tání	60
Mlha na refýži.....	61
Po prvomájovém průvodu.....	62
Srdce, ten měch.....	63
Lehounká báseň o tíze	65
Poněkud zašlé obrázky z hostovlické kroniky	66
Kdo do tmy vyjde	68
Zeleň na zapřenou	69
Potopa.....	70
Den po potopě	71
V NÁDHERNĚ NEVYTYČENÁ	72
Nádherně nevytyčená.....	73

Lidce

I
NÁVRATY K NENÁVRATŮM

1961

*a zdálo se, že přijel až z Humpolce
aby mohl kývat hlavou
a říkat ta válka ta válka*

Návraty

I.

Miluju dědečka je velitelem hasičů
a neubližuje krtkům
Z celých prázdnin
nejradši mám dědečka a krtky
snaživá a mastná zvířátka

Skryt za rybízem
hodiny ležím na břiše a koukám
jak se pere s hlínou o světlo
/Teď po patnácti letech
bych řekl že o to právě jde/

S hlínou o světlo se porvat

II.

Miluju dědečka když stojí za stříkačkou
má stříbročernou helmu
až na uši

Než usnu pomodlím se
za maminku a za tatínka aby přijel
a za dědečka aby hořelo

III.

Taky mám rád tetu Elišku
má hubený krk a říká si slečna
aby mohla být učitelkou hudby
Na hlavě nosí drdol s černou sametkou
a píchá mne ukazováčkem mezi lopatky
— chod' zpříma —

Tetu Elišku mám rád
protože se bojí chroustů

Každý večer dostanu korunu do prasátka
abych jí nedal pod peřinu myš

IV.

Jen na půdě se bojím
skřehotají tam loňské tabákové listy
a strýc Tomáš
který se na jednom z trámů oběsil
ve dvanáctém roce
a nemusel pak rukovat

Probuzeny svíčkou tancují po stropě
obrovité stíny
a z pytlů ohlodaných myšimi zoubky
vyvěrá plíživý pramínek zrní

V.

Babička má ve vlasech peří
vrací se od draní
a na stoličce u kamen tře nohu o nohu
jako moucha když se někam chystá
Po tolika letech ví už dědeček co má ráda
a proto říká holka to mi ani nejde na rozum
A babička zajímavě vypráví
o vojákovi a Božce z cihelny

V takových chvílích si ze všeho nejvíc
přeju být vojákem

VI.

Jednou v noci když bylo střílení zas hodně blízko
a babička seděla celou noc u postele
a hladila mě po tváři aby se nebála
zabloudil granát až na zahradu
Zůstal po něm obrovský trychtýř
a nahá orvaná zem

Takže se mám kam schovat když je mi nejvíc smutno
a chce se mi
jen vzpomínat

Sny

V poledne odbouchl strejda flobertkou
německou myš
zlodějku kuřat
Plivl jsem na ni jak ležela
břichem vzhůru
v hoblinách před kurníkem

A teď abych se bál usnout
neboť cítím že za mnou přicházejí
strašlivě dlouhé
kryší sny

Návraty k otci

Magdě

I.

V trávě pod strupatými kmeny jabloní
hlavu vystavenou jehněčímu větru
vymýšlím si bláznivé historky bez konce
jen abych ošidil hodiny
pro tu sobotní chvíli
kdy stíny začnou polehávat
na cestě od nádraží

První a nejdelší je tvůj
tatínku

II.

V tom jílu tady je každá sprška povodní

Sakruješ přes kaluže
mávaje divoce černým mrakem deštníku
a já se otřásám štěstím
očima i tělem oběšený
na tvé ruce a na aktovce
v níž tuším
žvejkačku pendrek a Vinetoua

III.

Ještě před spaním řekni babičce o ty hnědé pumpky
a kostkovanou čepici
Vyrazíme kolem čtvrté do Vlkanče na houby

Ty pro pocit klidu a ustání
a já pro několikeré bodnutí strachu
když skleslé větve smrčků
na chvíli přestanou o tobě zpívat

IV.

Takové jitro voní
jako čerstvě obrácená kupka sena
A visí ticho
jako po houslích

/Rezatá přezka u sepraných pumpek
mu klinká kolem kotníku
a tatínek chodí a chodí
dodnes
s očima ztracenýma v mechu a jehličí/

A v ruce svírá
navlhlou kostkovanou čepici
jako prosebník

Kamenitz – Böhmen und Mähren

I. Vaněra Václav

Obchod koloniálním zbožím Vaněra Václav
rozpažil před roletou a povídá:
Jak teta poslouchá Pražáku?

Teta pochopitelně neposlouchá
ani v nejmenším
ale řekl jsem že to ujde
protože to říkám vždycky
a pan Vaněra pak také vždycky
ukazuje všechny stříbrné zuby
ceduli Káva Kulík Vaše Káva
a prská ty kluku miliónská

Teta ho nazývá starým paprikou
ale já ho vidím rád
že je celý žlutý od nějakých kamínků
a že má za pultem kád'
s obrovskýma žlutýma okurkama

Mně ovšem dá nanejvýš vyčichlou hašlerku
anebo kousek slané ryby se zelím

Kdybych byl teta
posílal by mi čokoládové bonbóny
se vzkazem že jsem vdova a mám hostinec blízko
což by se mohlo dát po válce dohromady

II. Pan Kadraba

Pan Kadraba je kamenický řezník
a myslím že byl řezníkem už odmalička
neboť má tlusté ruce a tvář tak červenou
jako by se celý den klouzal na mrazu

Němci mu nechali motorku
asi proto že ji nemohli našlápnout

Panu Kadrabovi se to někdy podaří —
to pak odjíždí do města
a když se vrátí
zadupe tu a tam v chalupě
a povídá kamarádsky:

Tak jsem zaslech pantáto
že chytáte Moskvu
chcete přivést celou ves do maléru
vlastenec jsem ale to víte

A moje druhá babička belhá po kuchyni
a říká bez souvislosti:

Ta jeho sekaná
je rovnou samá země

Balíček

Ležel jsem na zahradě
a hleděl si víc bělásků
než hlídal kapustu před husami
když od návsi přijížděl na kole
kulhavý pošt mistr z Kořesanče
který umí napodobit všechny ptáky
líp než dědeček

Čekal jsem až začne kokrhát
anebo ťukat jako datel
a on jenom koukal někam za rybník
dlouho si odpínal sponky z nohavic
a ani na mne nepohlédl

Když jsem asi za hodinu vešel do kuchyně
pan pošt mistr seděl před skleničkou kmínky
a měl jako všichni
červené oči
jenomže nepobíhal jako by něco ztratil

/Zničehonic se mi začalo strašlivě stýskat
a vzpomněl jsem si na tu noc
jak se po celé vsi rozsvěcovala světla
a na dědu
jak potom chodil na dvůr
hladit králíky
potichu něco brebentil
a mocně smrkal do rukávu

a tetě
jak se třásly ruce
schovávala je pod zástěru
když přijel strýc Emil
co měl žluté zuby jako kuň a tajemné jméno
dentista
a zdálo se že přijel až z Humpolce
aby mohl kývat hlavou a říkat ta válka ta válka

jak mě vzal studenými prsty za bradu
— koukej co jsem ti přivezl —

Byly to modré sametové kalhotky
síťka a pouzdro na motýly

Jak jsem se toho večera zoufale rozbřečel
a zahrabán ve dřevníku
přál jsem si umřít
nebo zabít strýce Emila/

A teď když jsem pohlédl na stůl
a na babičku
která byla ještě menší než jindy
jiné slzy mi tekly po tváři
a pan poštovník se zvedl
rozcuchal mi vlasy a řekl tiše:

— Tohle dělá sojka
když někdo cizí vejde do lesa —

A já jsem najednou věděl docela určitě
že tu košili
která visela z balíčku na stole
měl na sobě strejda Karel
když ho v zimě
vzbudily prudké rány pažbou na vrata

Bicygl

Růžena byla o několik let starší
říkala si Ronny
a vymyslela hru To chceš a co ještě chceš
jenže si přitom přála vždycky takový zvláštní
a přitom obyčejný věci
z čehož jsem usoudil že je poněkud praštěná

Já jsem třeba chtěl vousatý až na zem
přeplovat rybník na voru z mléčné čokolády
a Ronny říkala docela pomalu a vážně:

Já bych chtěla takovou modrou a zelenou louku
kde by lítaly včely a kytky
by tu voněly celý rok
a lidi co by žili na tý louce
by uměli příst jako tráva
a probouzet se jako ptáci
a až by svítilo nejvíc sluníčko
přišla bych ze školy
a tatínek by řekl tumáš že se dobře učíš
a ukázal by na veliké lesklé kolo
se stříbrným zvonkem
a duší červenou jak jeřabina

Pak už nevěděla a nebyla s ní hra
Jen se dívala daleko před sebe
jako tenkrát když šli vesnicí

Den předtím za soumraku
přišel ke strejdovi starý pán a povídá:

Ten bicygl nechte chlapci
chtěl jsem to Růže k Vánocům

Pak si podali ruce

A druhý den ráno slunce záblo
táhli kufry vesnicí
lidi klopili oči postávali před baráky
ale nikdo nezamával
Jen pan Kadraba vyšel před řeznictví
uplivil si a řekl Židi zatracený

A já měl nos plný prachu
pořád jsem o něco zakopával
jak jsem běžel za Ronny až k rybníku
kde se najednou ke mně otočila
usmála se
a vzpomínám si jasně co řekla

Řekla — Až se vrátíme
nechám tě svést na tom stříbrném kole
co budu mít
a nebreč ty mámin rozmazlenče

Léto 45

I.

Začátkem léta mne matka odvezla na venkov
hned za nádražím
mi vyndávala z oka sazi
a pak seděla naproti v šedém hubertusu
a s prázdnou taškou na klíně:

Chtěla si přivézt do Prahy
pár švestek a sklenici sádla

II.

Až za Kolínem jsem si vzpomněl na dědu
To ta čistounká paní u okna
říkala kyselým hlasem
— Ach ti strejci se nasmradí s těmi svými fajfkami —

III.

Byl jsem rád že se štířila
pak ještě několikrát
Stačilo už jenom zavřít oči
a viděl jsem dědečka
jak stojí docela sám před zahrádkou
a vede řeč
pro sloní uši tabákových listů

Od toho zimního dne co místo Karla
přisel
jen malý vydezinfikovaný
balíček
nemluví děda o válce než s domovinou

IV.

Babička vždycky odhadne kdy dojdeme
polní zkratkou k Panskému rybníku

Vyšla nám naproti
už zdálky si otírala ruku do zástěry
zatímco v druhé svírala nůž
jak právě na prkně v kuželníku
krájela mlíčí housatům

V.

Nejradši jsem s dědou
jen když mě omrzí
schovám se pln strachu za postraněk
u kovárny
a zbožně se dívám

Jen já vím že pan kovář je sám Pánbůh
na velkých ramenou má koženou vestu
s nikým nemluví
mhouří oči
a plivá do ohně

a když okovává roztančené koně
mlaská jazykem na celou ves

Na sedánku u Bubákovíc chalupy se říká
že zabil rukama dva vojáky
a ukryl je za kovárnou do kompostu

Chtěl bych se ho zeptat
ale jistě
by do mne uhodil blesk
nebo bych u tety rozbil tu pozlacenou vázu

VI.

V oranici za fotbalovým hřištěm
leží překocení tank

Až včera zahořel vysoko do noci
a nikdo z kluků nemusel jít spat

Celou noc jsem vymýšlel jak uprchnout
ze zamčeného pokoje
a když se mi to konečně k ránu podařilo
vítr unášel již od vesnice pach spáleného oleje
a zuhelnatělý tank
ležel uprostřed pole
bezvzádně
jako obrovská popelavá vrána

II SONÁTA

„Okamžik zázraku je nekončící záře“
DYLAN THOMAS

První věta

LUDMILO

/prochází parky městem prochází/

sama s prastarým deštěm nad hlavou
a pěšiny a trávy úpěnlivě syčí
klubka zmijí
tak bázlivě a křehce zpívá
ti pod chodidly listí

avšak jsi sledována pod kymácivým nebem
ó ano já tě prostě nedám
všude po téhle zemi
nespatřen
budu ti do stop našlapovat
na dotek rozechvělých prstů vzdálen
Ludmilo má lásko bloudivá
má ptačí

Ó ano já tě prostě nedám

a na oděrky tvé přikládat budu
hojivé oči a dlaň
a bázně tvé za ruku budu přivádět
k podzimním ohníčkům chřestivě vonných natí
a radosti tvé vyvedu za město
na nejvyšších kopcích
budou se překřikovat

A radosti tvé na nejvyšších kopcích budou se
překřikovat

ó ano a duhy širokými ústy budou pít
má touho teskně barevná
a radosti tvé jak slunečné letky
přehluší hlomoz města a nářky tramvají
šelesty prkenných podlah
pod těžkými kroky
zármutků a navždyrozloučení
a úzkostné tlukoty papírových křídel
novin po ránu hledajících hnízda
přehluší

neboť radosti tvé na nejvyšších kopcích
budou se překřikovat

A bázně tvé u podzimních ohňů
vysoko k nebi stoupat v dýmu z brázd

JÁ VÍM, AVŠAK TVÉ PRSTY
pozapomněly jednoduchost stisku,
když vítr nad řekou se plašil
v divých kruzích.

Vím, i mne takový necválnec
dokáže pobláznit,
a zatímco rezavé kry skřípou,
do skonání teskný stojím, tak zbytečný,
že bych se hodil nasyceným rackům.

/zvláště když březnové deště
laními kopýtky dusají nás
zvláště když březnové deště/

Já vím, avšak tvé oči
nechávaly růst nesmyslným houštinám samoty,
kde do daleka jsme byli sami dva.

Vím, i mne slova třistakrát do dne
zrazují a věty mlčené
mi v hlavě bijí raněnými křídly,
zatímco křivičné vrby se napřimují
a řeka se zvedá ze břehů až po pás.

/zvláště když březnové deště
laními kopýtky dusají nás/

Já vím, avšak tvá hlava
plynula po vodě mezi kalnou ledovou tříští
bledá jako jitro
a s vlasy tak splývavými,

že houfy ptačích ofélií
se nad tebou slétaly, hlasitě sténajíce.

Vím, i mne potkávají podivínské
zkazky o zpuchřelých lodích a třiceti plachtách
pod nekonečně jasnou síťovinou hvězd,
zatímco večer přiklekává
a dálky přes den poztrácené
se neslyšně navracejí,
mluvící o překot a mlčící,
až oči očím ze strachu uhýbají.

/zvláště když březnové deště/

DEJ VLASY MÝM VYSCHLÝM DLANÍM
a bude plné ráno
žíhaných koníků na obloze
a vrávoravých trav

rozpust' si vlasy at' zablýská
a vichr na vrata zabuší
tupou šavlí

hle celý les Doliňák pluje oblohou
kořínky vrůstá do mraků
je plné ráno

a vítr z prašných cest
zvedá mé noční šlápoty
a hryže nám do okapu

pohled' — se střechy ptáci střemhlavějí
nad šátky rozespálých tetek

Dej vlasy mým ochraptělým prstům
volají po tobě
v tom sečném tichu polí jež vypovíš
jediným sklopením řas

dej vlasy mým ochraptělým prstům
a meze se ve čtyřstupech vytratí

hle bezvládné činely slunce
sladká chuť polí nad nimiž duhové mouchy
poledne odzvánějí

rozpust' si vlasy řekni že jsem
a bosou nohou přejdu všechna strniska
kde pramen pestré vody
vytryskne

Druhá věta

JE PROSTOTA POKLEKLÉ TRÁVY
v tvém usínání

/Jako nejtišší vítr v tobě klopýtám
piji tvou letní
kořenou vůni
jako bolehlav/

Je zádumčivost horských klečí
v tvém usínání

/Miluji drzá čela horských borovic
a jejich vzteklou hrdost nahé samoty
Nutí mne
uhýbat jim očima zbabělých vichřic/

Je tesknota ptačích poselství
v tvém usínání

/Stojím na kopci
tak zcela bez křídel a holý
vztahuji dlaně/

Je velebnost bílých nocí
v tvém usínání

/Hvězdy jsou na dosah
a všechny zvony odlétají
Vidím šlépěje na zasněžených prostorách
ticha/

Je něha drobného deště
v tvém usínání

/Růženec z krůpějí přebírám zkřehlými
prsty
Slyšíš:
Vymodlím si tě na nebi
i pekle/

TUŠÍM DEN BUDE NOVOROZENÝ
ze skal vyrážet budou úponky
navěky tajených vod
a písmo ptáků dojde rozluštění

/ruka hledá mou paži
probouzí se
jako by z dávna se navracela
probouzí se
od této noci probouzet bude se
vždy první/

Poslušen nutkavého hýkání osik a bekotu trav
chápu se narezlé sekerky a vycházím
do prvního světla. Několik plochých kamenů
na ohniště, náruč vzteklého klestí od loňska
a pstruha tak chytit do ruky...
Tehdy se vrátím.

Hle den pobřečívá
novorozený
a z drsného úbočí vyrážejí chvostky
něžných pramenů

/ruka hledá mou paži
probouzí se
jako by z dále se navracela
probouzí se do mých očí
do mých očí se probouzí

a do hýkání osik ve větru/

A VE TVÝCH OČÍCH OPĚT DEN
pomalu přešel do soumraku

Řeka v nich doutná
a listí poprchává
Někdo z nás
slova poztrácel

Slyším vodovážku této chvíle
bzikat nad hladinou tmy
Na křídlech
tenčích než dech děcka na skle

smrtná tíha všeho
v co věřím

Ó jak vědoucně a dlouze
mlčí jeskynní temnota řeky

A tak se nestyd' láska
za skutečné slzy
když oblohou padá
houfek hranatých kačen

Třetí věta

POSLÉZE JSEM PRAVIL:
Miluji tě tak najisto
jako že stromy z dešťů upíjejí

I pravila jsi:

Pohled' mé klouby jsou v krvi
od marného tlukotu
na sedmero bran
jež mezi nás den vzpíná

/Prostovlasá
stojíš v pavoučí žižkovské ulici
je noc
a ticho do bezbranných šíjí
zlověstné drápky zatíná/

Pravím tedy:

Nemodlím se nikdy
leč v osamělých kapličkách
jež k lesům vesnice vypudily

a nemodlím se nikdy
leč k dětinským obrazům
obzvláštní křehkosti a něhy

pravím tedy že nemodlím se nikdy
leč k tvé spící tváři

A možná pravíš:

I já noc kdy neslyším tě dýchat
proklínám nenávistněji než havrani úsvit
a po spánku slepě tluku
jak proti mraku netopýrů

/Širokýma očima
podoben všem blouznivcům
hledám čeho se v srázné noci zachytit
jen vítr zpitý varhaník
do uší ostře kvílí/

Pravím zvolna: (abych tě teplem pohladil)

Vidím veliké modré nebe
a pláň trávy tak zelené
že člověk k úpatí nedopluje
a přesto po vodě se vrací
jen aby mohl zpřítma
do slunce pohlédnout

A pravíš potichu:

Znám místo kde touto dobou
modřínny zpívají a kvetou
od dávna zabloudím sem
když štěstí má nade mnou moc

/Na kluzkém nebi
chomáč perlorodných hvězd
se vytrácí
a ranní slunce

ó jak zimomřivé
městu blíž a blíž/

A posléze jsem pravil:

Miluji tě tak najisto
jako že stromy
z dešťů upíjejí
a nemodlím se
leč k tvé spící tváři

A pravila jsi:

VĚŘÍM
I TÍHU VŠELIKOU CHCI NÉST

1962

III
STROMY

Pozvání za město

Je třeba projít městem
s otevřenýma očima,
na slovo věřit ptákům,
za paty nepohlédnout.

/Zapochybovat,
znamená být o jednu malou víru
kratší.../

Odměna ihned vyplácená je:

1. Hluboký pampeliškový mír
2. Bodlák počestně neproklínaný
3. Černá voda zatopeného lomu

Stmívání tady je každodenní tryzna,
kdy špalír plačtivých stínů
prochází.

/Tehdy je třeba se vrátit
úplně nevyšlapanou cestou./

Stromy

Slyšel jsem nářek lesa.

Žalostné písně o mužích
a chřtánech pil.

Podě mnou pohřmíval neviděný jez,
na nebi bez ptáků
se podplouvaly mraky.

Ó věčná bázní ze samoty,
stálá úzkosti Kolumbů
a zamilovaných.

Na co si pamatuji z března

Z března si pamatuji na vlaštovky:

Pod růžovým mrakem
vybuchovaly jako granáty.

Ještě si vzpomínám na jedno okno v dešti:

Stojíš tam dodnes
podobu krajiny s rozpuštěnými vlasy,
vysoké jarní krajiny.

Vítr, toulavý pes a kluci,

kteří začínají kouřit,

tam slídí po polích,

aby se po uši zablácení

navraceli až s večerem

v blýskajících očích.

Slyším:

Omládlá hlína luk jak pražce pod expresem

podusává...

Navečer

Kaluž na kaluži
a vítr zlumpačelý listím
neví kdy přestat.

/Snad jsem tě málo svíral,
snad jsem se přestal bát,
tak mi teď v prázdných rukou
smráká./

Půjdu na nejkopcovatější kopec,
je-li mi to platné,
a vykřičím, co šeptám.

/Šeptám přijď a nech si zdát
jen o veselých koních,
a ať jsou velicí a modří
a trochu
ať se plaší.../

Blues J. H.

Říkal jsi
na židovském hřbitově tam u zdi
že zběsilou trávou všechno zarůstá
a divocí králíci mezi listím
v puklinách hrobů
peleší

Řekl jsem
únavou štván na cestě od přítele
v pozdní noci
že vyplašil jsem spící sovu

Měl jsem dodat
od té doby v propastích neusínání
slyším hořet
znepokojivý
plápol temných křídel

První zastesknutí s listím

Řekl bych, že se sklánělo už září,
pápěří tma si stlala po větru,
a já jsem věřil málem smutek vodě,
a věřil jsem, že s listím všechno padá.

Ach, mít tě tak u sebe a běžet,
co dech stačí...

Druhé zastesknutí s listím

Chodila jsem u řeky až do tmy,
a bylo ve mně hořce
a tak prázdno,
že každá touha byla kdejaká.
Jako bych marně hledala.
Jako bych čekala, že přijdeš,

ohrneš mi límec a budeme mlčky
brouzdat v ubláceném listí.

Ach, pustit vše a běžet,
běžet zkřehlým sluncem...

Ruce mluví

Když slova se jenom vzpínají
a shazují jak nesedlaný kuň.

Neboť jsou našťestí věty
nevyslovitelné
a sdostatek písní
oněmělým.

Neboť jsi sotva na vzdálenost dechu
a za oknem se lípa otvírá.

/Jak mladý vozka švihá vítr
do mokrého listí./

Stmívá se nad lomem

Vyjekla trubka. Odpálili.
A postřelené odpoledne
ztrácelo pírka soumraku.

Tak přišlo stmívání,
čas, kdy se šíří nad ranami.
A že víš všechno chvíli přede mnou,
slyším tě šeptat
po větru:

Něhu a trojí požehnání,
že se k nám tichou poštou
ještě vrací
blažená doba oděrek a pádů
přes řídítka,
fanfáry prvních bruslí
a slizkých kádí s okurkami v láku,

kdy vše je poprvé
a všemu
až do morku se věří...

Pak jsme se spustili nejdelší cestou
k lomu.
Tam trička vyvěsili. Jdou.

A jdeme za nimi. Mlčky si věříme.
A hlasitě se rozhlížíme kolem.
Do uší hřmí nám salvy melounů.

Malá báseň o trávě toho dne

Byla to tráva vpravdě stmívavá,
páchnoucí hořce
jak rezatá pila.

/Leccos se tehdá říkalo. Lecjaké kopýtko
nezapadne sněhem./

Však slovo znělo
jak bukvice v ohni.

Na ostrou čepel takovýchto chvilek,
slibme si nenávrát,
a opakujme slovo od slova,
velice tiše:

Od první dnešní tmy
všem čmelákům a sovám
tvrdím,
že nemám strach než ze lži,

a trávě, která až u plic pobodá,
neřeknu,
než má hluboká a strunná
toho dne.

Zastavení

Ve starém městě hejna sametových ptáků,
jen aby ticho bylo úplné
a kočky na vyšíváných polštářích
aby se krví ustýskaly.

/Mé kroky,
jimiž jsem do kamene
zapsán.../

Mezi šestou a sedmou koncem léta
rezaví řeka na kamenech
a vůkol na zvědavé dívky
políčena jsou prastará a starší oka.

/Kroky mé,
jimiž jsem do kamene
zapsán. A město v této hodině.../

V tiché hodině zastavení,
kdy i ti nejdůstojnější básníci
vycházejí v námořnickém tričku
na Kampu plivat do vody
a klít velice něžně.

Tři kopce nad Hostýnem

I.

Tak vysoko jsem za ovcemi šlapal,

že kdybys kámen zvedla,
spustí se do údolí,
kde básník dým a popel —
nahrubo perlík vyzvání
pravdu už málem nemódní,
že od práce poctivé
se kouří,
a kdybys kámen zvedla,
zvedne se liják lijavec,
kamenný déšť.

Tak vysoko jsem za ovcemi šlapal.

II.

Na dlouhém svahu mezi malinami
dřevaři klády rovnají
a umějí to s dřevem,
že zrovna slyšíš ženské výčitky,
a hrdlo mají pro smích,
že v dolním městě bouřku vyhlížejí;

... a tu si zazlíváš svůj hlásek spisovný
a dáváš na špalek své prsty od inkoustu
a sametovou dlaň...

Však klády srovnány a pára nad polednem,
pokojně slunce tesaří,
však nahá píseň dřeva
kolem.

A zelenáčské větve kývají,
že nemoudré je
tak bezbolestně odpouštět.

III.

Nerad bych sliboval,
ale až příště půjdu křížovou
cestou trav
bezbožnost pražských sazí smývat
pod mrakem v suknu jeptiščím,

jeptišky — na botkách prach
té pouti za věčností,
tvář budou odvracet
od našich nahých očí.

Tam kapsy obrátím
a na modlení dám.

Za trávu neskloněnou, za oblýskaný křivák
jarních sprch,

za směšné vzteky plískanic
a bláto za košilí.

O krok, co dítě svede —
věčnosti blíž.

Beskydské ráno

A stane se, že oči otevřeš —
nebe je bílá jímka na vápno
a ticho zrovna košatí,
co zbylo po zednících.

Naproti střecha májku vymrskala.
Pod ní dva kohoutci
své mladé kordy kříží.
/Ten na život. Ten na smrt./

A pumpa heká ve stráni.
To z hloubky drápe
doušek vody živé,
a jitro je jak zrána
vykoupané v trní.

Po stránkách kopce
vytrouseného z bible
písmenka ovcí potřísněná mlékem,
shlukuje i moje bázeň
z nočních stínoher
o vlku Vlku a záludných brodech,

a ty se po svém usmíváš...

Na dně té šťastné slzy
solí křídel
vlaštovky
zachytly se.

Jen suchou větev

Přinejmenším,
jako by u pramene hořelo,
bezhlavě řeka metá,
že i pískovec, nudný až k nebesům,
jen jen se rozeběhnout.

Jaký zlostný pták
ti černým křídlem slunce zakryl,
žes kolena obemkla
a mlčíš, má bázlivá,
má plachá?

Je přece v pořádku,
že člověk musí platit.
Za tohle odpoledne, za verš,
za strmé poblouznění
zčernalou třískou v dlani.

Jen suchou větev
zadarmo
živí déšť.

IV
POSLEDNÍ SOUD

Předjarní říkání

Je něco ve mně hluboko
a ne zvlášť hojivého

Slovo které jsem dosud neřekl
Slovo které jsem neměl říkat

A zase se mi zdálo
že spala jsi s mým truchlobratrem

/Ne já se nebojím
té jeho oprátky
kterou si denně před zrcadlem
zkouší

Jen o tvůj strach se bojím

A trochu o lesk
jeho polobotek
jimiž uvízl na mělčině
a nedočká se
nesmyslný Robinson
věrného pátku

Jen o tvůj nepříchod se bojím/

Konečně vzňal se v kamení
děšť a tvé zpěvavé nohy

Chodíme potom krásně
zloříkaným blátem
a já si říkám
 /už dávno jsem to slyšel/
nahlas abys mně ani muším křídlem
nenamítla:

ó jaro jaro kůzlečích říkadel
na světlo slepých vyjde

a jako mimoděk
závity strhá té prorezné
a uvzdychané zemi

Pokřikovali vojáci

Z lokomotivy tleskla pára
jak hejno holubů,
a jak jsi ztěžka nikomu zamávala,
hádal jsem z dlaně,
proč v tobě sychraví,
a kam až vedou vylhaninky,
po kterých si šlapeš.

Taková malá smlouva na mlčení,
než někdo zapíská
a my se nespátříme.

Plouhaly z polí rozskřípané
sněhy,
a ovšem vojáci,
bez míření sestřelovali
tu papírovou růži,
hladoví jako špačci, vojáci.

Malé tání

Naše zapomenuté viny znovu zelené
vystřkují růžky,
i prostřílený plecháč mrazu
hluboko v jezírku zarostlý:
nebožka rezlá voda
nznak ve Františkánských sadech
nedbalou dratví slátaná.

Tak těsno ve švech,
tak nízko pro vzpřímený krok.

/Řekl bys: příteplí.
A vskutku
z rampouchů málem stoletých
lačně ubývá./

Za šťastnými a zrazenými
děťmi
s bruslemi kolem krku
přešlapuje
velice dospělý strach
znenáhlé vratkosti.

Mlha na refýži

Kdyby jen polykač nožů,
tak už se domluvíme.

Ale ta dnešní mlha polkne naráz
pivovar i s koněm —
hle — módní přeliv vlhka a rezatiny,
bez čekání a zdarma.

/přeměříjeme kroky
utopený
ostrůvek ranní tramvaje
zlostně
odkašláváme strach
že ta naše nepřijíždí
že nepřijede
že ne/

Tak vyjde najevo záducha,
šminková svěžest a naše drobné vzteky.

Za rohem uhlíři s černými hrby puten,
— sakra mizerně se dechá —
trnože města bombardují.

/blíží se tramvaj
postupte do vozu
trosečníci/

Po prvomájovém průvodu

Honzovi Vodňanskému

Najednou ticho. Žíhaný déšť,
metlice ublácených blesků
a břicho při zemi,
proběhl prázdným městem.

Ze slavných křídel
zbyly jen fánge,
peroutky ušmírané.

Ale ovšem. Utleskaná
okna jsou dokořán
a dlažba
každou podešev
do hloubky oplakává.
Ale ovšem. Těž
svědomitý vítr
připraven za komínem
posbírat papíry od hořčice,

nedokonalé stopy,
do nichž se snad již zítra nazujeme.

Srdce, ten měch

Ve městě
zoban mrazu vytloukává skla
a paličkuje zvony.

A právě tam, zkusme být trochu patetičtí,
KLADLI JSME KOLEJE,
které tak snadno do kolikátého jara
naprostým sněhem zapadají.

Tam, nepotkáváje střepy včerejších vran
a vzteklé roje bodavého sněhu,
myslím na pomíjivost pravd,
jako by pravda byla v soumračných
schůzkách za hřbitovní zdí
a s varhanami ve stoletých lípách.

Ted' všude
vrzají tu po léta zakleslé
panty hrobů,
vrzá zapadaná sláva,
že pomník — kámen málem a dozajista
věčný,
se v kámen pouhý obrací...

A je to dobře,

dobří krab, který pozpátku
nám drápe za nehty,

a díky za srdce, ten měch,
že do chladnoucích uhlíků nám vrzá
tu přímou tíhu klásti dál.

Lehounká báseň o tíze

Hřeje až praští
slunce nad pasekou.

A je to doba smahlých borůvkových polí,
kdy na setkání
se zdraví něžné slůvko déšť,
a lásky jednonoční se rozcházejí
s hlavou v podpaží;

dochází munice
a slova hluše třeskají.

Tehdy má víra drsnou kůži
a mravenci
se pro své mrtvé
rázem nevrátí.
Vybuchuje nám před očima
kvásek dne.

Na každé stéblo okovanou botou
přilehává tíha.

Ta, jež nám křehkým
oči pozvedá.

Poněkud zašlé obrázky z hostovlické kroniky

*„Na naše mladé lásky,
kamarádi,
na klíny jako podkova,
na noce bez ohlávky!“
/vzdorovzdech v hospodě/*

I.

Poledne je rovnováha
na přezmenu dne.
Je to chvíle vyvřelá
pro hluboký hlt
z kameninového džbánu
a narovnání v kříži.

/Ryšavá pole
jak smečky hladové
k základům prvních
osiřelých chalup prorůstají.../

Zacloň si oči
hřbetem ruky.

Vyrudlé obzory na slunci
povlávají.
A traktor tluče špačky
za kopcem.

II.

Bije déšť do vody
a mokří koně před hospodou
pokojně rezivějí.

Tam uvnitř pod nahluchlým trámem
přesýpá se písek
hodin, příběhů a lásek:

za vlasy utonulých,
v rose ozáblých
a hlínou zpovídaných...

Nohy pod stolem
tu těžknou jako v oranici
a švabachová moudrost vemlouvačná
tam po zdech našeptává,
že snad dojakživa
sem budou chodit chlapi
směňovat funus za křtiny,
rekruta za nevěstu a loňskou mizérii
za bičík větru zítřejšího rána.

A koně
pod takovým deštěm
i v koňském nebi prý budou rezivět
a doutnat,
jak to jen říjen dokáže.

Kdo do tmy vyjde

/Noc plná křídel.
Motýlí tma./

Pod jízlivou lunou
vytáhly posečené louky
proti městu,
potoky obehaly dům,
na drápky ostružin
je spolehnutí.

Vytrobím slávu této bláhové válce
do sevřené dlaně,
sám budu držet po celou noc stráž.

/Tančí opilé ohně na střeších.
Zaprášené sovy trousí slámu,
vnitřnosti školních kabinetů./

Kdo do tmy vyjde,
vlasatý a pokud možno lidský,
vrátí se s rankou v srdci
do peřin.

Zeleň na zapřenou

Hořlavá louka ví už své:

že léto láme dřevce,
ve vzduchu pohozený pták,
usmířen, svěšený —
na nebi jako na hřádce
přezimuje.

Jen chlapci trnití
a tolik důvěřiví,
že daleko je krutý osud židlí
a procházek jen zřídka,
a bitek velmi nekrvavých...

Jen chlapci drsní jako pozdrav po ránu,
ohořelými prsty
veselou,
vlasatou krásu berou.

Ještě a znovu. Pokaždé naposledy.

Potopa

Jak smutný Turek z piksly na bonbóny
kýval děšť.

Potichu, potichu
vesnice lehla popelem
a trpělivá voda
mrkev a jiné mělké kořínky
vyplavila.

Sem tam uvízl v hloží
blesk.

Vítr má mokré kruhy pod očima,
však klesá do pšenice —
až k poslednímu soudu
spravedlivý.

/Na jediném zmoklém dvorku kolář Noe
rozmáchle
sbíjí loukotě a nepřestává věřit
v tvrdé a zrním podsypané cesty./

Den po potopě

I zastavily se vody.

Kdejaká okenice uvzdychaná v pantech
zas nedovírá touhou
a zamračený
na prahu stanul Noe.

Ještě
na slámu zatýká
a do bot.

/Mraky s blaženou hlínou ve vlasech
po devatero dní
osychati budou,
jakož i loňské dluhy,
po nichž na trámu
vrubek zůstává.../

A že basa tvrdí muziku,
z almary bere housle ještě po dědovi,
jestli v té psotě,
proboha,
nezpuchřely struny.

V
NÁDHERNĚ NEVYTYČENÁ

Nádherně nevytyčená

Dny za mnou, ty pokorné
i ty s rezavou kudlou v holínce,
předcházejí:

Futrál pod paží a naříznutá struna,
má krvavá kolena,
neboť bezpočet pobzukávalo tajemných doupat
cestou z hodin,
a bicyklů opřených o hospodský roh.

A kolik slídivého štěstí
po temných průjezdech,
kde Kristus pokapaný voskem
krvácel ranami krutých
patnáctiletých milenců
a dávno provinilých hřebů.

/Abych se chystal znovu potřít rány myrhou
a pravdu hledat desaterým klíčem,
i váhu stisku okoušet tolikrát
prázdnou a popraskanou dlaní!/
/

Zatím dnes, tohoto večera a roku,
shýbáš se pro vlásenku; —
— ten pohyb
do mne navždy vytesán.

Za oknem posmívá se
kurník samolibých hvězd.

Dny, jimž teprv bude přijít,
ty pokorné i ty s rezavou kudlou v holínce,
již vlastně předcházejí:

Nádherně nevytyčená
cesta přede mnou.

Pavel Šrut
Noc plná křídel

Edice Čeští básníci 20. století
Obálka Jiří Rogl
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 20. 11. 2020

ISBN 978-80-274-1157-3 (epub)
ISBN 978-80-274-1158-0 (pdf)
ISBN 978-80-274-1159-7 (prc)